

Fritt ord- till varje pris?

Sängen knakade när jag vände mig i sängen. Barnets höga skrik trängde sig i stickande ljudvågor in i mina öron. Jag hörde hur Fru Vanna mumlade åt sig själv medan hon steg upp ur sin likaså knakande säng och gick fram till sitt barn. Jag vände mig försiktigt tillbaka och tittade ut genom det lilla hålet i väggen vid min säng. Klockan var ungefär 4 på morgonen, den mörka natthimlen sträckte sig fortfarande över området med de små skjulen vi 100 kvinnor kallade hem. Dagen låg fortfarande kvar på växtligheterna efter nattens regn, vilket jag blev lättad över. Det är under regnperioderna vi sparade mest pengar, då vi odlade våra egna grönsaker. De flesta av oss hade kommit från landsbygden i 17 års ålder i hopp om ett nytt liv i staden, bortom livet runt de torra åkrarna och de bekämpningsfyllda odlingarna. Trots att det inte var regnperiod hade det ändå regnat ordentligt. Den unkna lukten från de ruttnande väggarna och taket var dock en nackdel med oväntat regn. Barnet hade lugnat ner sig och ljudet av 6 andra knarrande sängar hördes istället. Jag visste att kön till badrummet skulle bli lång om jag inte skyndade på. Vissa av kvinnorna kunde vara som hyenor till badrummet, då man inte ville vara sist in till de blöta golven och utan en enda droppe kvar av det varma vattnet.

Det var tur att Herr Kiri körde förbi mig den dagen på väg sitt jobb, så att jag slapp gå den långa vägen. Han jobbade bara några kvarter ifrån mig i den beigea 80-talsbyggnaden med de ständigt stängda persiennerna. Vi hade inte hunnit träffas många gånger alls, bara ett fåtal gånger på mötena. Vi passerade det stora torget långsamt då vi inte var de enda i rusningstiden. Ödlorna värmdes sina kalla kroppar i morgonsolen och togsförsäljarna försökte jaga iväg de med sina kvastar för att kunna ställa ut sina råvaror för försäljning. ”Är det här vi ska vara imorgon?” frågade jag Herr Kiri som satt svettig i framsätet i sin vita Opel. Han verkade spänd den morgonen. Jag undrade varför, det är ju inte han som borde vara nervös, utan jag. ”Ja, exakt.” svarade han och blickade snabbt bakåt åt mitt håll i baksätet samtidigt som han rynkade på de svarta buskiga ögonbrynen som ett skydd mot morgonsolen. Han fortsatte med att berätta om kvällens möte. Han berättade om att de vita skulle komma dit för att filma. Det kändes som att allt blod och värme försvann från mitt ansikte. Jag hade alltid varit skeptisk till mötena, innan Fru Vanna övertalade mig till att bli medlem. Jag hade aldrig vågat yttra mig, eller knappt vågat tänka det vi talade om på mötena. Jag antog att Herr Kiri såg min reaktion från den lilla spegeln som hängde i taket vid hans huvud. Han slappnade av i pannan och rynkorna slätades ut när han tog ett djupt andetag som en motreaktion till min. Bilen parkerades några hundra meter från arbetsplatsen och han vände sig om i förarsätet för att förklara för mig att de inte var något hot. Trots att medlemskap och engagemang var farligt och kunde leda till att man miste jobbet, hade Herr Kiri och Fru Vanna sagt att det skulle löna sig i slutändan.

Jag nickade mot vakten för att undvika ögonkontakt vid de rostiga portarna till byggnadens ingång. Jag var i god tid trots morgonrusningen. Chefens son stod vid ingången och delade ut vita pappersbitar med ett hängande snöre. Jag frågade honom var det var och han pekade mot kvinnorna i den lilla salen.

Ella Kettunen
Blackebergs gymnasium
SA15B
HT17

”Ny policy, ni ska ha på er det här varje dag från och med idag”. Kvinnorna i den lilla salen satt på golvet med papperslappen över munnen med snöret runt huvudet, som på läkare på sjukhus. Jag hängde av mig väskan och jackan och började arbeta. Jag satte mig bredvid Fru Vanna på golvet och hon lutade sig mot mig efter att vakten gått förbi, tog ner munskyddet och viskade i mitt öra att det var för att de vita skulle komma hit. Det tog ett tag för mig att förstå vad hon menade med det. Anledningen till den nya policyn var för att cheferna skulle ställas i bättre ljus inför de vita. Det gjorde mig dock ingenting, läkarmaskerna skyddade mot dammet ändå. Fru Vanna berättade att de skulle filma om vår arbetsplats och hur vi levde. Samnang, som satt mittemot mig och Fru Vanna vid symaskinen berättade att de hade filmat i hennes skjul med kamerorna. Det var bra att de vita skulle se hur vi levde för deras levnadsstil, de borde egentligen skämmas.

Chefens son kom in till den lilla salen för att informera oss om att de var här nu. Han nästintill hotade oss om att inte säga någonting, knappt se dem i ögonen. Jag blev nervös och såg ner men fortsatte att arbeta medan han talade i den lilla salen. Om vi bara skulle våga tala utan att först bli tilltalade kunde det sluta illa. Han närmade sig mig och hukade ner han tittade mig i ögonen men vände sedan blicken mot Fru Vanna.

”Hur mycket tjänar du i månaden?”

” 318 000 Riel.”

”Fel, ni tjänar 450 000 i månaden. Eller hur Fru Vanna? Ni har väl ett litet barn hemma, skulle vara synd om en änka som du skulle förlora ditt jobb?”

Hon sänkte ner blicken och nickade.

Jag fick mitt kuvert med lönen från Chefen för månadens arbete. Jag räknade pengarna och plockade ut ungefär två tredjedelar till ett annat kuvert från de 318 000 Rielerna. Jag räknade ut att jag hade råd med att skicka så mycket pengar till familjen. När det inte var skördetid kunde jag bara skicka hälften av lönen. Kön till postkontoret var långt med kvinnorna i led medan de otåliga männen försökte tränga sig fram i kön för att kunna posta sina brev. De viftade med sina brev över huvudena, skrek och knuffade andra med armbågarna för en chans att slinka sig framför de andra. Jag himlade med ögonen och undrade hur världen skulle se ut om vi kvinnor betedde oss så. Klockan på väggen visade att det var en timme kvar till mötet. Kön var lång och promenaden till salen tog ungefär 45 minuter. Solen var på väg ner och den orange eftermiddagssolen bländade mig. Det oroade mig att det skulle vara mörkt under min resa dit till fots, det kunde knappast vara säkert.

Plaststolarna i den slitna lokalen var placerade i en stor cirkel. Herr Kiri delade ut papper till medlemmarna med instruktioner för den kommande morgonen. Jag läste igenom texten två gånger innan Herr Kiri inledde mötet. Jag kände blickarna på mig, nykomlingen. De kunde inte lita på mig som var ny, det var farligt att vara medlem i facket. Senast igår hade jag hört Samnang berätta för Fru Vanna om hur hennes kusin hade avskedats på grund av ett anonymt tips. Hon hade varit fackmedlem i 15 år, och nu hade allt gått till spillo. Dörren till lokalen knarrade och tre vita män samt en kvinna som såg ut som oss steg in. En av männen bar på en exakt likadan kamera som jag hade sett i fabriken samma dag. Det var de vita, som hade filmat i fabriken, i Samnangs skjul och nu var de här. De satte sig ner runt oss, utan att fråga om tillstånd till att filma, tog de upp kameran. Herr Kiri berättade om den kommande

Ella Kettunen
Blackebergs gymnasium
SA15B
HT17

morgonen. Han berättade att anställda från 13 olika fabriker skulle delta, det skulle bli den största arbetarprotesten på 7 år. Jag märkte hur de vita männen tittade på mig och pratade med varandra och sedan vände sig till kvinnan.

”Jobbar du på fabriken Kingsland? För H&M bland annat?” frågade kvinnan mig. Jag nickade. Hon frågade varför jag var på mötet, varför jag skulle protestera?

”Ni har de högsta lönerna av alla fabriker. Ni har till och med munskydd för att skydda mot damm.” Hon tittade förebrående på mig. Jag kände mig skyldig, fastän jag inte behövde vara det.

”Vi får 318 000 Riel i månaden, efter minst 12 timmars arbete under veckans alla dagar. Munskydden fick vi idag, för att ni kom.” Jag såg att Herr Kiri såg på mig med stolthet. Kvinnan översatte detta till de vita männen och de såg förvånade ut men sedan tittade de på mig med rynkade ögonbryn och skuld i ögonen. Herr Kiri fortsatte mötet och förklarade för kvinnan vad de flesta av oss går igenom. Mannen pekade på mig efter Herr Kiris möte. ”Finns det något du vill säga till alla som köper kläderna ni har tillverkat?” Jag tänkte efter en stund. ”Ni borde skämmas.”

Morgonen var kommen. Herr Kiri var snäll nog för att skjutsa mig till torget. Nervositeten forsade runt i magen och jag kände mig stel i hela kroppen. Nu var det dags att kämpa för rättvisa. Visa att vi också är människor. Visa att vi kräver bättre arbetsvillkor. Vi kräver ett arbete som inte kommer att ta kål på oss. Herr Kiri berättade på gårdagens möte att vi tjänar mindre än en dollar i timmen. Jag visste inte värdet på de pengarna men på de vitas ansiktsuttryck kunde jag läsa att det inte var mycket. Herr Kiri lämnade mig vid torget vid de andra. Vi stod förenade. Från 13 fabriker. Från gamla fabriker, från nya fabriker, från stora och från små stod vi alla enade som ett. Jag skrek och lyfte upp skylten högt. Vi alla hade olika skyltar med olika budskap. Vissa på språk vi inte kände igen, för kamerornas skull, men de flesta på vårt språk Khmer. Energin runt oss var överväldigande, det var ilska, frustration och desperation. Man blev varm i folkmassan, av allt hoppande och av den pulserande dagsolen. Vi var alla rädda för vad som kunde hända, men ingen lät det ta över stunden. Kamerorna var omringade, vita som stod framför oss för att kunna få de bästa bilderna. Det verkade som att de ville få med vartenda ögonblick. Ljusen från andra sidan folkmassan kom inte från de vita. Sirenerna tjöt över hela torget och några flydde. Vi hann inte långt. Jag såg hur de tog tag i oss. Tryckte ner oss mot marken. Tårarna forsade ner för min kind. Är det här livet jag tvingas leva? En av poliserna skrek att det var över, vilket var en dålig idé. Det gjorde de mer aggressiva. Kalabalik bröt ut på torget den dagen. Dagen som skulle leda till förändring, ett bättre liv, förvandlades till det värsta. Jag såg hur vi blev nedslagna. De gjorde allting för att stoppa oss, våra rop på hjälp hördes inte. Jag föll ner på marken av ett hårt slag, sanden hamnade i munnen och näsan på mig. Andningen försvårades efter varje andetag. Den täta folkmassan runt omkring märkte inte mig på marken. Jag försökte ta mig upp, räcka upp en hand eller ropa. Jag kände mig maktlös. Jag undrade om det var såhär Samnangs kusin hade känt sig. Jag undrade om det här var allt livet hade mig att erbjuda.

Ni borde skämmas.

Ella Kettunen SA15B